

Додаток
до рішення обласної ради
від _____ 2019 року
№ _____-VII

**Одеська регіональна комплексна програма з
охорони довкілля на 2020-2021 роки**

Одеса, 2019

Одеська регіональна комплексна програма з охорони довкілля на 2020-2021 роки (далі - Програма) розроблена відповідно до Закону України від 28.02.2019 № 2697-VIII «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 № 820-р, Національного плану управління відходами до 2030 року затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.02.2019 № 117-р. Обласна державна адміністрація забезпечує реалізацію в регіоні державної екологічної політики.

1. Визначення проблеми, на розв'язання якої спрямована Програма

Одеська область є водним, приморським і прикордонним регіоном України. Має унікальні природно-екологічні комплекси, дельти річок Дунаю і Дністра, лимани північного Причорномор'я.

Процеси глобалізації та суспільних трансформацій підкреслили пріоритетність збереження довкілля та необхідність термінових заходів щодо збереження та захисту довкілля. Тривалий час економічний розвиток супроводжувався незбалансованою експлуатацією природних ресурсів.

Першопричини екологічних проблем Одеської області подібні загальнодержавним:

- підпорядкованість екологічних пріоритетів економічній доцільності;
- неврахування наслідків для довкілля у нормативно-правових актах;
- переважання ресурсо - та енергоємних галузей у структурі економіки із негативним впливом на довкілля;
- фізичне та моральне зношення основних фондів у галузях економіки;
- неефективна система державного управління і моніторингу у сфері охорони навколишнього природного середовища та регулювання використання природних ресурсів;
- недостатній рівень розуміння в суспільстві пріоритетів збереження довкілля, недосконалість системи екологічної освіти та просвіти;
- незадовільний рівень дотримання природоохоронного законодавства та екологічних прав і обов'язків громадян;
- незадовільний контроль за дотриманням природоохоронного законодавства та незабезпечення невідворотності відповідальності за його порушення;
- недостатнє фінансування (за залишковим принципом) з державного та місцевих бюджетів природоохоронних заходів.

Вирішення проблем потребує впровадження екосистемного підходу, удосконалення системи інтегрованого екологічного управління, інтеграції екологічної політики до інших політик, обов'язкове врахування інтересів захисту довкілля у процесі прийняття рішень про провадження господарської діяльності, поєднання з сучасною системою екологічної політики Європейського Союзу.

Основними екологічними проблемними питаннями області, на розв'язання якої спрямована Програма, є:

1. Незадовільний стан водних ресурсів, здебільшого через недосконалість системи басейнового управління, кліматичні зміни, неналежний технічний стан каналізаційних очисних споруд.

2. Неналежне поводження з відходами, здебільшого в основному через наявність на території області непридатних пестицидів, відсутність регіонального плану управління відходами.

3. Недостатня кількість об'єктів і площі природно-заповідного фонду, екологічної мережі, відсутність необхідної документації щодо створення та розвитку таких об'єктів.

4. Недосконалість системи моніторингу атмосферного повітря.

5. Недостатня організація робіт з екологічної освіти, підвищення кваліфікації та обміну досвідом роботи працівників природоохоронних органів; забезпечення міжнародної діяльності природоохоронного спрямування; організація проведення стратегічної екологічної оцінки.

Екологічна безпека регіону розглядається як сукупність процесів і заходів зі створення умов для збереження, раціонального використання та відтворення природних ресурсів і природно-територіальних комплексів як середовища для життєдіяльності населення, що є однією з найважливіших категорій сталого розвитку.

Основними забруднювачами поверхневих вод Одеської області є підприємства житлово-комунального господарства, які у 2018 році здійснили скид стічних вод у кількості 388,0 млн м³. Всього налічується 212 комплекси каналізаційних очисних споруд загальною проектною потужністю 1557,8 тис. м³/добу, з яких близько 28,6 % знаходяться у незадовільному технічному стані, а саме: каналізаційні очисні споруди Арцизького, Березівського, Саратського, Ананьївського, Окнянського, Татарбунарського районів.

Потребують реконструкції каналізаційні очисні споруди Овідіопольського району, Подільського, Роздільнянського району тощо. У населених пунктах Саврань, Захарівка, Ширяєво, Великомихайлівка, Миколаївка очисні споруди відсутні. Одними з головних причин такого становища є їх вік та невідповідність сучасним вимогам. Аварійні ситуації своєчасно не ліквідуються, не ведуться поточні та капітальні ремонти, відсутній постійний контроль за їх роботою, що призводить до забруднення земель і водних ресурсів.

Показники	Одиниця виміру	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Використано свіжої води, усього	млн м ³	243,1	700,4	794,9
Використано свіжої води у розрахунку на одну особу	м ³	0,000098	0,00029	0,00033
Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти, усього	млн м ³	159,0	381,5	388,0
Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти у розрахунку на одну особу	м ³	0,0000012	0,000159	0,00016

Серйозною проблемою є наявність непридатних хімічних засобів захисту рослин (далі - ХЗЗР), які залишились на території Одеської області з радянських часів. Належне поводження з ними є одним з напрямів роботи обласної державної адміністрації. За даними інвентаризації на території області

залишилось орієнтовно 533,0 тонни таких відходів, які зберігаються у 66 складських приміщеннях, більшість з яких перебуває у незадовільному стані та потребує негайного вивезення.

Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Кількість непридатних та заборонених до використання пестицидами та отрутохімікатами, усього, тонн	571,306	532,818	532,818

Особливості географічного розташування Одеської області наділили її унікальною та надзвичайно багатою різноманітністю природних комплексів і систем, від лісових, лісостепових і степових, до водно-болотних і приморських, які й представлені у системі природно-заповідного фонду (далі - ПЗФ). ПЗФ Одеської області станом на 01.11.2019 має в своєму складі 125 територій та об'єктів, з них 18 об'єктів загальнодержавного значення та 107 місцевого значення, загальна площа яких становить 163523,0471 га. Відношення площі ПЗФ до площі Одеської області становить 4,6 %, що менше середнього показника в Україні.

Одним із пріоритетів природоохоронної політики в області є охорона, збереження і розвиток ПЗФ, який має забезпечуватися, серед інших, шляхом створення нових територій та об'єктів ПЗФ, налагодження співпраці з органами місцевого самоврядування, науковими та освітніми закладами, установами природно-заповідного фонду, громадськими природоохоронними організаціями щодо виявлення і підготовки пропозицій про заповідання цінних природних комплексів та об'єктів, встановлення меж та єдиних державних охоронних та інформаційних знаків територій та об'єктів ПЗФ, ведення документації державного кадастру, підвищення екологічної свідомості широких верств населення про необхідність охорони та збереження біологічного та ландшафтного різноманіття. На сьогодні час потребує деталізації Регіональної схеми екологічної мережі Одеської області ще у 12 районах.

Актуальною для області є необхідність підвищення ефективності наявної регіональної системи моніторингу довкілля з метою інтеграції суб'єктів моніторингу довкілля в межах області для оптимізації процесів збору, первинної обробки, зберігання та передачі екологічної інформації, забезпечення всебічного інформування населення про екологічну ситуацію в регіоні, виховання у населення екологічної культури та підвищення екологічних знань. Першочерговими заходами підвищення ефективності регіональної системи моніторингу довкілля відповідно до постанови КМУ від 14.08.2019 № 827 є організація що здійснює державний моніторинг в галузі охорони атмосферного повітря.

Актуальним є питання популяризації знань і дій щодо охорони довкілля. У цьому напрямку також є необхідним вивчення і набрання фахівцями необхідного досвіду інших держав, перш за все європейських. На сьогодні робота з підвищення кваліфікації та міжнародної діяльності в екологічній галузі здійснюється недостатньо.

2. Визначення мети Програми

Мета Програми – досягнення ресурсно-екологічної безпеки, охорона та поліпшення стану довкілля в регіоні, мінімізація та пристосування до

кліматичних змін, створення передумов щодо сталого соціально-економічного розвитку регіону, забезпечення конституційних прав громадян на сприятливе навколишнє природне середовище.

3. Обґрунтування шляхів і засобів розв'язання проблеми, обсягів та джерел фінансування; строки та етапи виконання Програми

В умовах об'єктивно діючих соціальних, економічних та фінансових обмежень, формування регіональної екологічної Програми пов'язане з вибором пріоритетних завдань на основі системи критеріїв, що базуються на всебічній оцінці реальної ситуації. Відповідно до цього, проблеми у сфері охорони навколишнього природного середовища регіону передбачається розв'язати шляхом:

- реалізації заходів з відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму водних об'єктів і заходів щодо ефективності роботи систем водовідведення в районах області;

- розробки та реалізації заходів регіонального плану управління відходами, вивезення з області всіх непридатних ХЗЗР на утилізацію/видалення;

- забезпечення збереження біологічного і ландшафтного різноманіття, створення репрезентативної системи територій і об'єктів природно-заповідного фонду та формування екомережі;

- створення системи функціонування і реалізація програми моніторингу атмосферного повітря в Одеській області;

- заохочення й підтримка інформаційної та екологічно-просвітницької діяльності, здійснення заходів з підвищення кваліфікації фахівців облдержадміністрації та міжнародної діяльності з екологічних питань.

Паспорт Програми наведено у додатку 1 до Програми.

Джерелами фінансування Програми є державний і місцеві бюджети. Орієнтовний обсяг фінансування для фінансування заходів Програми становить 129 417 614 грн, у тому числі:

- державний бюджет - 67 894 580 грн;

- місцеві бюджети - 61 523 034 грн, у тому числі;

- обласний бюджет - 55 316 800 грн, у тому числі;

- обласний бюджет, у частині ст. 85 Бюджетного кодексу України - 14 900 000 грн;

- районні, ОТГ, міські (міст обласного значення) - 1 239 432 грн;

- бюджети сіл, селищ, міст районного значення - 4 966 802 грн.

Ресурсне забезпечення Програми наведено у додатку 2 до Програми.

Строк реалізації Програми становить на 2 роки: 2020 - 2021 роки.

4. Напрями діяльності та заходи Програми

Напрями Програми відповідають завданням і функціям відповідальних виконавців, та містять розділи:

- охорона і раціональне використання водних ресурсів;

- охорона і раціональне використання земель, мінеральних ресурсів;

- збереження природно-заповідного фонду й екологічної мережі, охорона і раціональне використання рослинного і тваринного світу;
- раціональне використання і зберігання відходів виробництва і побутових відходів;
- наука, інформація й освіта, підготовка кадрів, оцінка впливу на довкілля, стратегічна екологічна оцінка, організація праці, забезпечення участі у діяльності міжнародних організацій природоохоронного спрямування, впровадження економічного механізму забезпечення охорони навколишнього природного середовища.

Напрями діяльності та заходи Програми наведено у додатку 3 до Програми. Всього Програмою передбачено 5 напрямів і 26 природоохоронних заходів.

5. Очікувані результати та ефективність виконання Програми

Виконання Програми дасть можливість створити умови до поліпшення екологічного стану в Одеській області, передумови щодо отримання відомостей для прийняття управлінських рішень та інформування населення про стан довкілля.

За результатами виконання Програми передбачається:

- підтримання сприятливого гідрологічного режиму Тилігульського лиману (1 канал), розробка і реалізація проектно-кошторисної документації щодо відновлення ефективної роботи окремих водних об'єктів і каналізаційних очисних споруд (6 об'єктів);
- розробка та реалізація заходів регіонального плану управління відходами, вивезення з області всіх непридатних ХЗЗР на утилізацію/видалення (533 тонни);
- забезпечення збереження біологічного і ландшафтного різноманіття, створення репрезентативної системи територій і об'єктів природно-заповідного фонду та формування екомережі (1 деталізована схема екомережі, інші документи);
- створення і реалізація програми моніторингу атмосферного повітря в Одеській області (1 програма);
- щорічне проведення просвітницьких заходів та міжнародної діяльності з екологічних питань, підвищення кваліфікації фахівців облдержадміністрації, підвищення ефективності реалізації регіональної екологічної політики.

6. Координація та контроль за ходом виконання Програми

Безпосередній контроль за ходом виконання Програми та координацію діяльності щодо реалізації заходів Програми здійснює Департамент екології і природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації.

Відповідальний виконавець щороку до 15 липня та 15 січня подає Департаменту економічної політики та стратегічного планування Одеської обласної державної адміністрації звіт про стан реалізації Програми.

Поточний контроль за ходом реалізації Програми здійснює постійна комісія Одеської обласної ради з питань екології, природокористування, запобігання надзвичайним ситуаціям та ліквідації їх наслідків

Після закінчення встановленого терміну дії Програми, не пізніше ніж у тримісячний строк, відповідальний виконавець складає підсумковий звіт про результати її виконання і надає його Департаменту економічної політики та стратегічного планування Одеської обласної державної адміністрації разом з пояснювальною запискою.